

КОРУТУНДУ

Колесниченко Ирина Владимировна, медицина илимдеринин кандидаты, И.К Ахунбаев атындагы Кыргыз мамлекеттик медициналык академиясынын жана Б.Н Ельцин атындагы Кыргыз-Россия Славян университетинин диссертациялык кеңешинин Д 14.23.678 эксперти, Кутболсун уулу Уланбектин «Урук безинин коштондусундагы кистоздук өзгөрүүлөрдү дарылоодогу тактикалык ыкмалар жана фертилдүүлүктүн бузулушун баалоо» деген темадагы 14.01.23-урология адистиги боюнча медицина илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденүү үчүн диссертациялык ишин карап чыгып, төмөндөгүдөй чечим чыгарды:

1. Диссертациялык кеңешке диссертацияларды коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин дал келиши.

Кутболсун уулу Уланбек тарабынан 14.01.23 – урология адистиги боюнча медицина илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алуу үчүн жазылган «Урук безинин коштондусундагы кистоздук өзгөрүүлөрдү дарылоодогу тактикалык ыкмалар жана фертилдүүлүктүн бузулушун баалоо» темасындагы кандидаттык диссертациясы диссертациялык кеңештин профилине туура келет.

Илимий иште 14.01.23 – урология адистигинин паспортуна толугу менен жооп берүүчү изилдөөлөр жүргүзүлгөн.

2. Илимий иштин максаты. Урук безинин коштондусунун кистоздук өзгөрүүсү менен жабыркаган бейтаптарды дарылоо боюнча тактикалык ыкманы иштеп чыгуу аркылуу эркектердин репродуктивдүү касиетин сактап калуу жана калыбына келтирүү.

Диссертацияда коюлган изилдөө максаты төмөндөгү милдеттерди аткаруу менен жетишилген:

1. Урук безинин коштондусунун кистоздук өзгөрүүсү менен жабыркаган бейтаптарга стационар шартында өткөрүлүүчү консервативдик жана хирургиялык дарылоо иштерине салыштырма анализ өткөрүү жана тактикалык ыкмалардын натыйжалуулугун баалоо.

2. Бейтаптардын урук безинин коштондусунда орун алган шишиктин курамындагы интерлейкин-6 жана шишик некроз фактору-альфанын курамын изилдөө жана аларды оорунун кайталануу коркунучунун прогностикалык фактору катары аныктоо.

3 Хирургиялык дарылоонун стандарттуу методдоруна салыштыруу иретинде урук безинин коштондусундагы кистоздук өзгөрүүлөр менен жабыркашкан бейтаптардын тукум жаратуучу касиети боюнча иштелип чыккан комбинацияланган методдун таасирин жана клиникалык натыйжалуулугун баалоо.

Автор 116 эркек адамдан турган клиникалык материалды колдонуп, урук безинин коштондусунун кистоздук оорусуна байланыштуу изилдөөлөрдүн натыйжаларын сунуштайт. Изилдөө иштеринин предмети – урук безинин коштондусунун кистоздук оорулары менен жабыркашкан бейтаптарды комплекстүү дарылоонун клиникалык натыйжалуулугун салттуу ыкмалар менен салыштырмалуу аспектиде баалоо жана аныктоо.

Диссертациянын изилдөө объектиси: 2014-2024 ж.ж чейинки учурда урук безинин/бездеринин коштондусунун кистоздук өзгөрүүлөрү менен жабыркаган репродуктивдүү курактагы (18-55 жаш) эркектер аталган изилдөө иштерине объект катары киргизилген.

Тандалган жана колдонулган изилдөө методдору диссертациянын коюлган максаттарына ылайыктуу болуп, иш адистикке коюлган талаптарга жооп берет: 14.01.23 – урология.

3. Диссертациялык теманын актуалдуулугу. Азыркы учурда эркектин тукумсуздугу эң маанилүү жана актуалдуу социалдык маселелердин бири болуп саналат, көпчүлүк учурларда, тукумсуздукка каршы күрөшүүнүн иш-чаралары көлөмү, жеткиликтүүлүгү жана сапаты боюнча чектелген бойдон калууда. Тукумсуздук жаатында эркекке тиешелүү фактор үлүшү тынымсыз өсүп келе жаткандыгын белгилей кетүү абзел, Европалык урологдор ассоциациясынын маалыматы боюнча ал 50%ды, ал эми Репродуктивдүү медицина боюнча Америкалык урологдор коомдун маалыматы боюнча 50

%дан 60%га чейинки көрсөткүчтү түзөт.

Ушуга байланыштуу, бул тармактагы ар кандай илимий изилдөөлөр өтө маанилүү жана актуалдуу болуп саналат, анткени диссертациянын кандидаты эпидидимистин кистоздук оорулары менен ооруган эркектерди диагностикалоо жана дарылоо боюнча бир нече иш-чараларды ийгиликтүү жүзөгө ашырып, натыйжалуу ыкмаларын далилдеген.

4.Илимий натыйжалар. Иште төмөнкү илимий жактан негизделген жаңы натыйжалар берилген, алардын жыйынтыгы урология тармагын өнүктүрүү үчүн маанилүү ачылыштарды түзөт:

Автор ретроспективдүү анализдин жыйынтыктарына таянып, эпидидимистин кистоздук оорулары эркектерде репродуктивдүү дисфункциянын тобокелдик фактору экенин жана сперматозоиддердин урук түтүкчөлөрү аркылуу ташылышынын бузулганын аныктаган. Бул болсо эркектин тукумсуздугуна алып келүүчү мүмкүн болгон себептердин бири болуп, анын медициналык жана социалдык маанисин баса белгилейт.

Урук безинин коштондусунун кистоздук оорусу бар эркектерди алгоритм боюнча көзөмөлдөө диагностикалык жана дарылоонун оптималдуу ыкмаларынын тактикасын туура тандоого шарт түздү.

Автор тарабынан сунушталган бовгиалуронидаза азоксимер эритмеси урук безинин коштондусунун кистасынын висцералдык бөлүгүнө түздөн-түз киргизилет, инъекциянын натыйжасында эритме эпидидимистин тканына өтүп анын функцияларын калыбына келтирүүгө көмөктөшөт. Сунушталган ыкма стандарттык методикалар менен салыштырганда көп жагынан абдан натыйжалуу болуп саналат. Бул узак мөөнөттүү келечекте аталган ыкма менен дарыланган эркектердин жашоо сапатын баалоонун илимий натыйжалары жана дарылоонун натыйжалары менен канааттануу көрсөткүчтөрү менен тастыкталат.

Автор тарабынан сунушталган методдун жогорку клиникалык натыйжалуулугу узак мөөнөттүү келечекте пациенттердин жашоо сапатын баалоонун ишенимдүү натыйжалары менен тастыкталат, бирок илим үчүн бул

маселе, көп учурда, пикирлердин жоктугу же аларды жоготуу себебинен чечилгис бойдон калууда.

5.Алынган жыйынтыктардын практикалык мааниси. Алынган жыйынтыктардын практикалык маанисин белгилөө менен, алардын урология тармагында колдонууга даярдыгын көрсөткөн жыйынтыктарга көңүл буруу зарыл (патент алынган жана 1 ишке ашыруусу актысы), бул болсо эпидидимистин кистоздук ооруларын дарылоонун жаңы ыкмасын колдонуу аркылуу клиникалык жана экономикалык таасирин негиздейт. Бовгиалуронидаза азоксимер эритмеси менен жүргүзүлгөн комплекстүү дарылоо эркектердин репродуктивдүү функциясын жакшыртууга, эпидидимис эпителийинин ятрогендик жабыркатылышынын тобокелдигин азайтууга жана пациенттин жашоо сапатын жакшыртууга мүмкүндүк берет.

6.Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши. Бул автореферат диссертациянын негизги мазмунун так чагылдырып, изилдөөнүн бардык аспектилерин, анын ичинде максаттарын, милдеттерин, колдонулган методикаларын, алынган жыйынтыктарын жана чыгарылган негизги тыянактарын камтыйт. Мындан тышкары, анын орус жана англис тилдериндеги версиялары арасында эч кандай айырмачылык жок жана ар бир тилде изилдөөнүн мааниси жана жыйынтыктары так берилген.

7.Эскертүүлөр. Диссертациянын мазмуну боюнча эскертүүлөр жок, бирок таанышуу учурунда бир катар каталар байкалган, алар жүргүзүлгөн изилдөөгө терс таасирин тийгизбей, жөн гана сунуштук мүнөзгө ээ:

1.Диссертацияда бир катар ийгиликсиз бурулуштар, статистикалык жана орфографиялык каталар бар.

2. Илимий иштеги басмадан кеткен каталар, жылдардагы так эместиктер жана авторлордун инициалдарындагы каталар оңой эле оңдолуп, принципиалдуу мүнөзгө ээ эмес.

3. Кадимки аббревиатуралардын тизмеси диссертацияда 3 жолудан ашык кездешкен бардык аббревиатураларды камтууга тийиш.

4. Диссертацияга коюлган талаптарга ылайык сап аралыктагы

интервалдарды, барактарда бош саптар болбошу үчүн ондоо зарыл.

5. Эмгекте бир катар жерлерде авторлорго шилтемелер көрсөтүлбөгөндүктөн, тексттеги авторлорду адабияттардын тизмеси менен салыштыруу мүмкүн эмес.

6. Жогорудагы сын-пикирлер оңой эле ондолуп, диссертациянын маңызына кийлигишпейт.

7. **Сунуш:** эксперт диссертациялык кеңештин сунуштары боюнча кандидаттык диссертацияга:

8. Жетектөөчү мекеме катары. С. Д. Асфендияров атындагы Казак Улуттук медицина университети, урология кафедрасы (050012, Казахстан Республикасы, Алматы ш, Толе Би көч., 94).

Расмий оппоненттерди дайындоо туура деп эсептейм:

Цуканов Антон Юрьевич

медицина илимдеринин доктору, профессор, Россия Федерациясынын Саламаттык сактоо министрлигинин Омск мамлекеттик медициналык университетинин хирургиялык оорулар жана урология кошумча дипломдон кийинки билим берүү бөлүмүнүн башчысы.

Абдыкалыков Мурадил Барыктабасович

медицина илимдеринин кандидаты, С. Б. Данияров атындагы кыргыз мамлекеттик медициналык кайра даярдоо жана квалификацияны жогорулатуу институту нефрология жана гемодиализ курсу менен урология кафедрасынын доценти

9. **Сунуштар.** Кутболсун уулу Уланбектин «Урук безинин коштондусундагы кистоздук өзгөрүүлөрдү дарылоодогу тактикалык ыкмалар жана фертилдүүлүктүн бузулушун баалоо» деген диссертациясы – бул аяктаган изилдөө, анын ичинде илимий жаңылык жана алынган жыйынтыктардын негиздемеси бар. Изилдөөнүн илимий жыйынтыктары такталып, клиникалык урологияда колдонууга сунушталууда.

10. **Жыйынтык.** Илимий иш 116 бейтаптын медициналык картасынын негизинде жүргүзүлгөн, диагнозу «Урук безинин коштондусунун кистасы» деп коюлган. Автор изилдөөгө заманбап диагностика ыкмаларын колдонгон, жалпы клиникалык ыкмаларды (анамнез чогултуу, арыздарды жана жалобаларды анализдөө, объективдүү жана локалдык абал, ОАК, ОАМ, биохимиялык анализдер) жана атайын ыкмаларды (кандын цитокиндерин аныктоо, интерлейкин 6, шишиктин некрозунун фактору, гормоналдык

спектр, жашоонун сапатын баалоо анкети (SF-36), визуалдык аналогдук шкала боюнча ооруну баалоо шкаласы боюнча симптомдун интенсивдүүлүгүн баалоо) колдонгон. Изилдөө үч этапта жүргүзүлгөн: 1-этап — пациенттерди тандоо, 2-этап — комплекстүү дарылоонун мезгили, 3-этап — 1 жылга чейин байкоо жүргүзүү мезгили, башкача айтканда, узак мөөнөттүү байкоо.

Жаш курак боюнча ретроспективдик анализ жүргүзгөндө төмөнкүдөй маалыматтар алынган: 18-25 жашта (18,1%), 26-35 жашта (31,9%), 36-45 жашта (24,8%), 46-55 жашта (21,6%), бул пациенттердин бардыгы репродуктивдүү курактагы адамдарды түзөт.

Ретроспективдик анализ жүргүзүлгөндө жыныс жана жаш курак боюнча маалыматтар алынган, ошондой эле оорунун клиникалык агышындагы өзгөчөлүктөр аныкталган.

Ретроспективдик анализдин жыйынтыктары урук безинин коштондусунун кистоздук оорулары менен жабыркаган пациенттерди көзөмөл боюнча сунуштардын жана протоколдордун жетишсиздигин көрсөттү. Текшерүү учурунда адистер репродуктивдик статуска, анын ичинде спермограмма көрсөткүчтөрүн, гормоналдык жана цитокиндик спектрди изилдөөгө көңүл бөлүшкөн эмес. Дарылоо ыкмасы репродуктивдик компоненттин толук кандуу дарыланбашы менен жүргүзүлүп, бул өз кезегинде натыйжасыз болуп калды. Ошондуктан, изилдөөгө милдет катары пациенттерди көзөмөлдөө боюнча алгоритмди иштеп чыгуу киргизилди.

Автор изилдөөдө бовгиалуронидаза азоксимер эритмеси менен урук безинин коштондусунун кистоздук оорулары бар бейтаптарды комплекстүү комбинацияланган дарылоонун клиникалык натыйжалуулугун салттуу ыкмалар менен салыштырып баалаган, бул ыкма бир аз күч-аракетти талап кылгандыгына карабастан. Бардык баалоо критерийлери боюнча (кабылдоолор, рецидивдер, ооруканада жатуу убактысы, пациенттердин дарылоо натыйжаларына жана жашоо сапатына канааттануусу) сунушталган ыкма колдонулган топто жыйынтыктар 1,8 эсе жогору болгон. Белгилеп кетүү керек, бул жыйынтыктар алыскы мөөнөттө көрсөткүчтөрдүн жакшырган

тенденциясын көрсөттү.

Тастыкталган илимий эмгекти жана коштомо документтерди карап чыгып, И.К. Ахунбаев атындагы Кыргыз мамлекеттик медициналык академиясынын жана Б.Н Ельцин атындагы Кыргыз – Россия Славян университетинин Д. 14.23.678 диссертациялык кеңешине Кутболсун уулу Уланбектин «Урук безинин коштондусундагы кистоздук өзгөрүүлөрдү дарылоодогу тактикалык ыкмалар жана фертилдүүлүктүн бузулушун баалоо» деген темадагы диссертациясын медицина илимдеринин кандидаты илимий даражасын алуу үчүн расмий коргоого кабыл алууну сунуштайм.

Комиссиянын мүчөсү:
м.и.к., Б.Н Ельцин атындагы
КРСУнун урология
кафедрасынын доценти

И.В Колесниченко

Эксперттик комиссиянын мүчөсүнүн колун ырастайм:
Диссертациялык кеңештин Д. 14.23.678
окумуштуу катчысы м.и.к

Өскөн уулу Айбек

13.01.2022

Подпись Өскөн уулу Айбек заверяю
зав. общим отделом
И.К. АХУНБАЕВ АТЫНДАГЫ КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК МЕДИЦИНАЛЫК АКАДЕМИЯСЫ
КЫРГЫЗСКАЯ ГОСУДАРСТВЕННАЯ МЕДИЦИНСКАЯ АКАДЕМИЯ ИМ. И.К. АХУНБАЕВА